

Obsah

Úvodní slovo.....	11
MORA. Dvě století cesty dějinami.....	14
Nejvýznamnější mezníky v historii firmy MORA v datech.....	16
Na počátku byla ruda.....	20
Železné pěstování.....	30
Na scénu přichází plyn.....	42
Cesta do každé domácnosti.....	56
Spotřebiče 21. století.....	70
Plamen ve službách Ikaru.....	80
Odborné texty.....	99
Hřebíkárna Moravia v Hřebíkově.....	100
Marek Bohuš	
Mora Moravia Medailony vybraných osobností z historie firmy.....	122
Vladimír Březina	
Vybrané patenty a patentová řízení akciové společnosti a národního podniku MORAVIA ve 20. až 50. letech.....	138
Radek Sobotinský	
Kterak do Mariánského Údolí letecká výroba přišla 20. století.....	170
Tomáš Příbyl	
Výběrový katalog z výstavy.....	182
Nová éra značky MORA: technologie, investice a příběh, který pokračuje.....	233
Použité prameny.....	250
Abstract.....	254

Slovo jednatele továrny MORA Moravia

Mariánské Údolí – místo, kde se před dvěma sty lety začal psát příběh značky MORA – zůstává jejím srdcem i dnes. Je pro mě ctí, že právě v době oslav 200 let mám možnost věst tím lidem, kteří s hrdostí a odpovědností navazují na tuto dlouhou tradici.

Zde vyrábíme sporáky, které nejsou jen spotřebiči, ale skutečnými partnery a pomocníky v domácnosti, určujícími směr celé kategorie. Každý detail, každá inovace a každý výrobní proces mají jediný cíl: přinášet kvalitu, na kterou se zákazníci mohou spolehnout, a na kterou mohou být naši zaměstnanci hrdí. Právě proto jsou sporáky MORA suverénní jedničkou na českém trhu a našly si cestu i do mnoha dalších zemí.

Během své práce zde jsem měl možnost sledovat, jak se naše továrna proměnila v moderní technologické centrum, aniž by ztratila svou duši a hodnoty, jež značku MORA vždy definovaly. Díky investicím, neustálému zlepšování a svědomitému vývoji držíme krok s dobou a zároveň si uchováváme to nejlepší z tradice.

Jsem tu nejen pro výrobu, ale především pro lidi – pro zaměstnance, kteří zde často stráví celý pracovní život, pro jejich rodiny, které stojí za naším úspěchem, a pro zákazníky, kteří s našimi spotřebiči vaří s radostí a jistotou.

S úctou k našim kořenům a odhodláním směřujeme do dalších let, kdy budeme stále blízko lidem, pro které MORA znamená domov.

Michal Žlebek
jedenatel MORA Moravia

Poděkování za společnost Gorenje

Dvě stě let je mimořádně dlouhá doba. V životě člověka téměř neuchopitelná, v životě značky naprosto výjimečná.

Za jménem MORA se skrývá dvousetletá historie poctivé práce, inovací a důvěry, kterou jí po generace projevují české domácnosti. Zrodila se v době, kdy se svět teprve učil vyrábět průmyslově, a vyrůstala z českého řemesla, umu a touhy zlepšovat každodenní život.

Od svých začátků v Hlubočkách u Olomouce urazila MORA dlouhou cestu. Dnes je přirozenou součástí českých domovů a úspěšně působí i v desítkách zemí světa. Přesto si zachovala to nejdůležitější – vztah k tradici, kvalitě a lidem, kteří ji tvoří. MORA se nikdy nezastavila. Každá její etapa byla spojena s pokrokem, odvahou a vizí. Moderní technologie, investice do výzkumu a vývoje i otevřenost novým trendům ji posouvají kupředu – ne z povinnosti, ale z vnitřního přesvědčení.

Díky lidem, kteří ji denně formují – ve výrobě, vývoji i v domácnostech – zůstává MORA značkou s duší. Značkou, která spojuje tradici s inovací, minulost s budoucností.

Tato kniha není pouze připomínkou významného výročí. Je především oslavou české značky, která po dvou stech letech dobře ví, odkud pochází – a kam směřuje. MORA má pevné kořeny, ale také jasnou budoucnost.

Gregor Gržina
GORENJE spol., s.r.o.
GORENJE Slovakia, s.r.o.
GORENJE – real, spol. s.r.o.

Úvodní slovo

K dvouletému výročí značky Moravia jsme se rozhodli s týmem odborných pracovníků zrealizovat výstavu s názvem MORA. Dvě staletí cesty dějinami a vydat k ní stejnojmenný kritický katalog. Cílem výstavy bylo přitom představit a přiblížit tuto dnes velmi známou a významnou značku MORA a to především jako tvůrce z oblasti výroby domácích spotřebičů, jejíž výrobky vlastnil či vlastní mnohý z obyvatel dnešní České republiky, a zhodnotit tak její význam pro vývoj zdejšího průmyslu od skromných počátků v roce 1825 až do současnosti. V takové míře a na takovém prostoru se tak v její historii stalo vůbec poprvé. Historie průmyslových odvětví a jejich vývoj je přitom jedním z hlavních vědeckých a výzkumných interních úkolů Technického muzea v Brně a výstupy na toto téma pak vznikají, stejně jako tato výstava společně se stejnojmenným kritickým katalogem, na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Technické muzeum v Brně poskytované Ministerstvem kultury ČR.

Výstava zaujímající plochu více než 600 m² byla otevřena 12. dubna s datem ukončení 28. prosince 2025. Na její realizaci se výrazným způsobem v roli spolupracujících firem podílely společnost MORA MORAVIA, s.r.o., MORAVIAN CHAINS, divize firmy KD TRANSPORT, mezinárodní zasilatelství, spol. s r.o. a Honeywell Aerospace Olomouc s.r.o. Exponáty do výstavy byly zapůjčeny z archivů, státních, regionálních, podnikových a soukromých muzeí, výrazný konvolut historických předmětů přitom pocházel od soukromých sběratelů a několika firem.

Výstavu tvořila část textová, která obsahovala 35 tématických panelů zasazených do 6 historických etap s texty o historii firmy Moravia, která postupně díky své kvalitě a inovacím vystoupala na přední příčky českého průmyslu a ovlivnila život v milionech domácností. Historie firmy je prezentována pomocí textů od jejího počátku v roce 1825, kdy do tehdejší osady bez jména, záhy však pojmenované Marienthal nebo Mariánské Údolí, přišel Josef Zwierzina, který zde zřídil první železárně s vysokou pecí a dalšími nezbytnými provozy. Poté se věnuje období, které je charakterizováno vlastnictvím železárn v rukách bohatého šlechtického rodu Rotschildů. Největší rozkvet však zažívá Mariánské Údolí a nedaleké Hlubočky až za skutečných zakladatelů firmy Moravia, rodiny Machanků. Za jejich působení v čele podniku od roku 1860 až do konce druhé světové války došlo ke změně výrobního sortimentu s důrazem na železářské zboží, kuchyňské stroje a především domácí spotřebiče. Nová etapa ve vývoji podniku nastává po roce 1945, kdy přechází do rukou státu, přes dobu socialismu až po žhavou současnost, která je charakterizována začleněním firmy do nadnárodních korporací a novými produkty s moderním designem přizpůsobených dnešním trendům.

Každá historická etapa byla propojena s konkrétními dvoj- a trojrozměrnými exponáty, kterých je ve výstavě víc než 220. Mnohé jsou jedinečné svým technickým provedením a designem a patříly ve své době k tomu nejlepšímu, co firma

v různých časových obdobích vyprodukovala. Mezi ně lze zařadit např. populární kamna METEOR, jichž se od roku 1902 v různých typech a variantách vyrobilo více jak 1 000 000 kusů, dále plynová pračka MORETTA (1957–1963), chladnička MANETA (1948–1951), šicí stroj Bobin z roku 1873, ale i motory z letadel Delfin L-29 nebo Turbolet L-410 a také kloubové řetězy pocházející ze závodu v Hlubočkách nebo části jízdních kol MORÁTI s titanovou povrchovou úpravou. Výstava samozřejmě nabídla i další produkty a to i mimo hlavní výrobní program spotřebičů MORA. Autorskému týmu se tak podařilo shromáždit velký konvolut produktů, který zatím nebyl ve své celistvosti prezentován. Celou výstavu vhodně doplnily vybrané archivní filmové a zvukové záznamy.

Ve výstavě nechyběl ani prostor s možností muzeopedagogických aktivit v podobě samoobslužných pracovních listů – s úkolem vymalovat logo firmy, osmišmírkou, s úkolem vypátrat ve výstavě, jaké předměty MORA vyráběla a tím děti aktivně zapojit do prohlídky výstavy a také kuchařkou, kde měly děti samy tvořit recepty. Cílem této „knihy“ receptů bylo použít takovou metodu práce s textem, aby dovedly tomu textu porozumět a umět ho číst, protože v něm našly své místo také staré výrazy a měrné jednotky, které se dnes již nepoužívají.

Při přípravě výstavy muselo být množství odborných informací a závěrů zredukováno na podstatné informace při vědomí, že mnohé důležité věci zůstaly opomenuty a v této podobě byla představena veřejnosti. Také kritický katalog vycházel z této premisy, kdy i tento je rozdělen na několik částí. Páté publikace přitom tvoří především tři oddíly, které přinášejí vše podstatné, co chtěli autoři katalogu veřejnosti sdělit. Po úvodním kalendáriu, tedy vybraných datech z dějin firmy, přichází texty mapující v kostce historii a vývoj dnešní firmy MORA MORAVIA, s.r.o., které našly své místo i v samotné výstavě.

Druhá část katalogu se skládá z odborných textů, které rozšiřují vybraná témata z dějin této společnosti a zároveň navazují na téma výstavy. Vladimír Březina si pro svůj text vybral některé významné osobnosti, které zanechaly výraznou stopu v historii firmy, a především za pomoci archivních dokumentů zpřesnil či doplnil existující životopisné údaje těchto osob. Druhý příspěvek Marka Bohuše přináší detailní vzhled do historie hřebíkárny v Hlubočkách, tedy druhého hlavního závodu firmy, potažmo národního podniku. Kromě dalšího se rovněž zabývá technologií výroby. Vynálezy a patentová řízení firmy a posléze národního podniku Moravia ve 20. až 40. letech 20. století, která ve většině případů skončila udělením patentu a patentové ochrany, stojí v centru pozornosti textu Radka Slobotinského. Jak takové řízení probíhalo a co vše bylo nutné ze strany akciové společnosti (národního podniku) udělat, aby byl patent udělen, to a mnohem více se čtenář dozví ve výše uvedeném příspěvku. Také poslední studie nás zavede tentokrát do národního podniku Moravia, který představil na počátku 50. let 20. století nový výrobní

program se zaměřením na výrobu komponentů do leteckých motorů vojenských letadel, tedy výroby vysoce technicky náročné a ve své době také přísne tajné. Jaké těžkosti stály u zrodu tohoto nově zaváděného výrobního programu a co vše s tím bylo spojeno, na to nám odpovídá ve svém příspěvku Tomáš Příbyl. Poslední důležitý oddíl katalogu pak tvoří obrazová část s fotografiemi a popiskami vybraných exponátů (celků i detailů) prezentovaných v rámci výstavy.

Autoři na tomto místě děkují všem, kteří se podíleli na vzniku publikace i expozice radou, pomocí či konzultací a byli ochotni zapůjčit unikátní artefakty pro výstavu. Velký dík patří všem zapůjčitelům z řad institucí, především však soukromým sběratelům a zvláště pak Marku Bohušovi. Děkujeme také recenzentce za cenné připomínky a podněty.

Necháváme na posouzení laického čtenáře následující řádky kritického katalogu (tedy plody našeho úsilí) a přejeme mu příjemné a hlavně poučné čtení.

Mgr. Radek Slobotinský, Ph.D.
Technické muzeum v Brně